

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Бєлкова Т. О.

ВСТУП

Безпрецедентні умови, в яких опинилася Україна внаслідок повномасштабного військового вторгнення Росії, спровокували радикальні зміни у всіх сферах суспільного життя та функціонування державних і недержавних інституцій країни та особливим чином вплинули на процеси професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища, що відбуваються у вищій школі.

З позицій сьогодення, перед вищою школою, на думку П. В. Саламатова, «стоїть завдання переходу до підготовки майбутніх фахівців, які могли б у своїй професійній діяльності поєднувати глибокі фундаментальні теоретичні знання і практичну підготовку з постійно зростаючими вимогами інформаційного суспільства¹».

Підвищена увага до цього питання з боку значної кількості педагогів, медиків, психологів, соціологів зумовлена тим, що попит на реабілітаційні послуги у сфері охорони здоров'я постійно зростає, оскільки з кожним днем збільшується кількість травмованих і постраждалих. Це реалії повномасштабної війни.

Зосереджуючись на сучасних викликах, які постають перед системою професійної освіти у сфері реабілітації, вважаємо за доцільне особливо наголосити на важливості підготовки кваліфікованого працівника відповідного рівня та профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, відповідального, вільного за професією та орієнтованого у суміжних сферах діяльності, здатного ефективно працювати за фахом на рівні світових стандартів, який готовий

¹ Саламатов П. В. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до навчання плавання дітей в оздоровчому таборі. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Педагогічні науки*. 2016. № 2. С. 69.

до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності².

Очевидно, що сьогодні українська освіта не відповідає ні сучасним запитам особистості та суспільства, ні потребам економіки, ні світовим тенденціям. Саме тому здійснюється системна трансформація галузі реабілітології для забезпечення нової якості професійної вищої освіти³.

Важливим аспектом професійної підготовки майбутніх реабілітологів є конкурентоспроможна система професійної освіти, що відповідає потребам ринку праці та особистості у професійній реалізації.

Організація та надання реабілітаційної допомоги завдяки відновленню морфологічних чи функціональних або заміщення втрачених функцій окремих органів, систем органів або організму в цілому вимагають від майбутнього фахівця достатнього професійного рівня для вирішення теоретичних і практичних завдань, пов'язаних з фізичною реабілітацією хворих і постраждалих, проведення первинної профілактики захворювань та лікувально-профілактичних заходів, фізичної терапії й ерготерапії.

Виникає нагальна потреба у створенні належних умов для забезпечення країни якісним трудовим ресурсом шляхом професійної самореалізації особистості, задоволення її інтересів та потреб у професійних освітніх послугах, надання якісної професійної підготовки впродовж усього життя з урахуванням вимог ринку праці, забезпечення трудоворесурсної безпеки країни⁴.

Отже, проблема набула загальнодержавного статусу, і що вимагає детально проаналізувати актуальні питання концептуальних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища.

1. Концепція професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища

На сучасному етапі розвитку професійної підготовки основною ідеєю концепції вищої освіти є підготовка кваліфікованого фахівця

² Гаркуша С. В. Концептуальні засади формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій: передумови, проблеми, мета і завдання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2016. Вип. 136. С. 40–44.

³ Реформа освіти та науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>. С. 1.

⁴ Дубасенюк О. А. Актуальні проблеми професійної освіти: навчально-методичний посібник Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. С. 7.

відповідного рівня та професіонала. Це потребує від закладів вищої освіти удосконалення освітнього процесу, розвитку активності та самостійності здобувачів вишу, їх готовності до самоосвіти та самовдосконалення, а також вдосконалення професійної майстерності, розробки нових форм, методів й прийомів професійної діяльності. Реалізація цієї проблеми, на нашу думку, можлива на основі створення концепції професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища.

Концепція (від лат. *conceptio* – розуміння, система) – певний спосіб розуміння, трактування яких-небудь явищ, основна точка зору, керівна ідея для їх висвітлення; система поглядів на явища у світі, природі, суспільстві; провідний задум, конструктивний принцип у науковій, художній, технічній, політичній та інших видах діяльності; комплекс поглядів, пов'язаних між собою, що витікають один з одного, система шляхів розв'язання обраної задачі; спосіб розуміння, розрізнення і трактування яких-небудь явищ, що породжують властиві лише для певного способу міркування і висновки. Концепція визначає стратегію дій⁵.

Концепція передбачає розгляд мети, принципів, завдань та пріоритетних напрямів розвитку професійної освіти, а також визначає систему професійної освіти, в якій виокремлюються: зміст професійної освіти, процес професійного навчання й виховання, управління системою професійної діяльності майбутніх фахівців, наукове, науково-методичне та інформаційне забезпечення функціонування системи професійної освіти й економічні засади розвитку системи цієї освіти. Концепція висвітлює міжнародне співробітництво, законодавчо-нормативну базу та умови її реалізації⁶.

Визначальною тенденцією концепції вищої освіти на сучасному етапі, враховуючи різноманітні парадигмальні пошуки, освітні реформи та педагогічні інновації, що охопили світовий освітній простір є підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня й профілю^{7,8}.

⁵ Долинний Ю. О. Концептуальні основи підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. Вип. № 15. С. 43.

⁶ Дубасенюк О. А. Актуальні проблеми професійної освіти: навчально-методичний посібник Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. С. 12.

⁷ Андрущенко В. П., Бондар В. І. Модернізація педагогічної освіти в контексті викликів XXI століття. *Європейські педагогічні студії*. 2015. Вип. 5–6. С. 55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eps_2015_5-6_8.pdf

⁸ Лянной Ю. О. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. С. 256. URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/15165.pdf>

Концепція нашого дослідження ґрунтується на розумінні процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувального освітнього середовища, як складної динамічної системи, що базується на комплексі теоретико-методологічних підходів і забезпечує формування компетентного фахівця нової генерації, підготовленого здійснювати реабілітаційну діяльність на ринку оздоровчо-реабілітаційних послуг в складний для країни час.

Основними передумовами розробки Концепції є сучасні процеси становлення демократичної, правової, соціальної держави, розбудова засад громадянського суспільства, інтеграція України до Європейського співтовариства, проведення освітньої реформи, зокрема реформування вищої освіти, спрямоване на їх вдосконалення. Тому з позицій сьогодення вища професійна освіта у світі розглядається, як соціальний інститут, який покликаний не стільки забезпечити суспільство соціальними суб'єктами, що відповідають своєю «якістю» соціальним потребам, здатним брати участь у соціально-економічних процесах і виконувати різні соціально необхідні функції, скільки створювати умови для їх успішної соціалізації, соціальної адаптації та самореалізації⁹.

Концептуальні положення професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища передбачають:

- якісну систему вищої освіти, яка відповідає вимогам сучасної професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації;
- глибоке знання майбутніми фахівцями з фізичної реабілітації анатомічних, фізіологічних та психолого-педагогічних особливостей організму людини;
- вдосконалення державної професійної освіти, законодавчо-нормативної бази України, створення моделі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища.

Спираючись на дослідження О. В. Базильчук, виділимо й розкриємо зміст основних положень концепції професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища:

1. *Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації повинна здійснюватися в умовах взаємодії між закладами вищої освіти в напрямі інтеграції міжнародної спрямованості їх навчальної та дослідницької функцій, що є підготовчим кроком до глобалізації вищої освіти.*

⁹ Калінічева Г. Вища освіта України в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Українознавчий альманах*. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка. 2014. Вип. 17. С. 147.

У провідних стратегічних орієнтирах нашої держави визначено, що до її основних пріоритетів належить діяльність, спрямована на європейську інтеграцію України.

Водночас автори Короткого термінологічного словника з педагогіки під терміном «інтеграція навчання» розуміють відбір та об'єднання навчальних матеріалів із різних предметів для цілісного, системного і різнобічного вивчення наскрізних тем (тематична інтеграція). Так, інтеграція навчання передбачає створення інтегрованих предметів, що об'єднують в єдине ціле знання із різних галузей.

Інтеграція (лат. відновлення, заповнення, ціле) – сторона процесу розвитку, пов'язана з об'єднанням раніше розрізаних частин і елементів у ціле. Інтеграційні процеси можуть відбуватися як усередині вже сформованої системи

(в цьому випадку вони призводять до підвищення рівня її цілісності та організованості), так і при виникненні нової системи з раніше не пов'язаних елементів. Окремі частини інтегрованого цілого можуть мати різний ступінь автономії. Під час інтеграційних процесів у системі зростає обсяг та інтенсивність взаємозв'язків і взаємодій між елементами, зокрема вибудовуються нові рівні управління¹⁰.

З ідеєю інтеграції знань тісно пов'язана концепція професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін. Здоров'язбережувальне освітнє середовище вчені трактують як сукупність антропогенних, природних, культурних факторів, які сприяють задоволенню людиною власних потреб, здібностей, можливостей збереження здоров'я та впровадження здоров'язбережувального навчання як процесу взаємодії суб'єктів навчання, результатом якого є засвоєння знань, умінь, навичок, способів творчої діяльності, системи цінностей і здоров'язбереження¹¹.

До основних принципів інтегрованої професійної підготовки майбутніх реабілітологів належать міжпредметні зв'язки, які зумовлюють вибір освоєння спеціальних знань з фундаментальних педагогічних, психологічних, медичних дисциплін, практичних умінь та навичок у галузі відновлення здоров'я та умілого використання набутого досвіду в різних галузях реабілітаційної діяльності. Ідея міжпредметних зв'язків виконує організаційну функцію, впливаючи на побудову

¹⁰ Чернишова Р. Є., Гузій Н. В., Ляхощкий В. П. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти. Київ: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти». 2014. С. 56.

¹¹ Калінічева Г. І. Худолей В. Ю., Чікарькова М. Ю. Університет у сучасному суспільстві: місія, проблеми, виклики: колективна монографія. Чернігів: ЧНТУ. 2019. С. 162.

програм, структуру навчального матеріалу, а також відбір методів та форм навчання. Їх систематичне використання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, зазначає А. В. Фастівець, створює можливості для широкого використання дидактичних матеріалів і засобів наочності, які зазвичай використовуються в процесі викладання одного предмета, при вивченні інших дисциплін. Організація освітнього процесу вимагає використання комплексних форм із міжпредметним змістом. Доведено, що міждисциплінарні зв'язки є дієвим засобом підвищення ефективності та скорочення термінів отримання, поглиблення, систематизації та закріплення знань, тому сьогодні активно розробляються інтегровані програми, що дозволяють органічно поєднувати різноманітні навчальні дисципліни та забезпечувати всебічний розвиток здобувачів вищої освіти¹².

2. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в контексті інтегрування вітчизняної вищої освіти в єдиний європейський освітній простір зумовлює потребу в розширенні освітніх орієнтирів для забезпечення суб'єктів освітнього процесу міжнародною академічною мобільністю.

З метою реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу, забезпечення всебічного входження України в європейський політичний, економічний і правовий простір та створення передумов для набуття Україною членства в Європейському Союзі Указами Президента України № 1155 від 07.07.2015 року Уряд схвалив Стратегію комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року та затвердив операційний план реалізації у 2022-2024 роках цієї Стратегії комунікації. Реалізація Стратегії сприятиме підвищенню рівня поінформованості суспільства про перспективи і наслідки європейської інтеграції та майбутнього членства України у Європейському Союзі, формуванню в суспільстві розуміння державної політики у сфері європейської інтеграції, як процесу внутрішніх реформ в Україні, що впливають на життя громадян України¹³.

Формування єдиного освітнього простору відбувається через зближення підходів різних країн до організації освіти, а також через визнання документів про освіту інших країн. Спільний європейський освітній простір, з одного боку, сприяє зростанню мобільності

¹² Фастівець А. В. Теорія і практика підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії у процесі вивчення природничих дисциплін: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Полтава. 2024. 45 с. URL: http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/03/referat_25.03.20241.pdf

¹³ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 р. № 1155-р «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року».

студентів та професорсько-викладацького складу, а з іншого – академічна мобільність є необхідною умовою формування самого спільного освітнього простору.

Академічна мобільність як найбільш розвинена форма інтернаціоналізації освіти сприяє інтеграції індивіда в міжнародну академічну спільноту в межах глобального освітнього простору. Вона забезпечує доступ до освітніх здобутків провідних країн світу, сприяє розвитку інтеркультурних компетентностей та збільшує шанси на професійну самореалізацію¹⁴.

На нашу думку позитивними рисами мобільності є: мовна практика і культурний обмін учасників; ознайомлення із сучасним розвитком університетських кампусів країн Європи; можливість практикуватися із використанням сучасних методик, які використовуються для роботи з відновлення здоров'я спортсменів; можливість майбутнього працевлаштування у країнах Євросоюзу; привабливість економічного, політичного та юридичного добробуту країн Євросоюзу.

Негативними рисами мобільності є: політика заміщення українськими студентами нестачі власних абітурієнтів у європейських країнах; відтік людських і фінансових ресурсів з України на користь закордонних закладів вищої освіти; низька можливість реалізації набутих компетентностей на базі європейських закладів вищої освіти в сучасних реаліях українського економічного сектору в умовах недостатнього розвитку матеріально-технічної бази на фоні низького рівня фінансування науково-технічного розвитку вищої освіти, впровадження сучасних технологій у виробничу сферу; низька.

3. Система професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації повинна базуватися на найбільш ефективних сучасних підходах студентоцентроване навчання, самонавчання й неперервне генерування знань упродовж життя в інноваційному ланцюжку університет – технології – реабілітаційна діяльність.

Л. Желюк вказує на те, що «нові знання мають форму суспільних благ, оплата праці, виробництво яких є суспільно значимим, але одночасно вимагає великих фінансових вкладень на розробку та впровадження. У силу того, що поширення наукових знань є постійно зростаючим чинником інтелектуального збагачення суспільства, актуалізується потреба державної підтримки їх генерування та впровадження в практику¹⁵. Науковець розглядає нові знання у трьох площинах: 1) як здібності, уміння та навички; 2) як значима інформація; 3) як особливий вид діяльності, результатом якого нагромаджений досвід

¹⁴ Навчайся в Європі. Освітні програми, гранти та стипендії Європейського Союзу та держав-членів ЄС. URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/education-ineu_uk.pdf/.

у певній сфері. Політика генерування нових знань «розглядається в комерційній та суспільній площині. У комерційній площині інтелектуальні ресурси розглядаються в синергетичній єдності людського, структурного, споживчого капіталу, що дозволяє продукувати нові знання, які можна перетворити на прибуток та оцінити. Створення знань відбувається за рахунок активізації використання факторів внутрішнього потенціалу, комунікаційних зв'язків, факторів відновлення та розвитку (інноваційної активності, досягнень науково-технічного прогресу¹⁵)».

Студентоцентроване навчання й викладання відіграють важливу роль у стимулюванні мотивації здобувачів вишу, їх самоаналізі та залученні до освітнього процесу. Це означає ретельне обговорення процесів розроблення та реалізації освітніх програм і оцінювання результатів навчання.

Запровадження студентоцентрованого навчання й викладання є таким, що: урахує різноманітність потреб здобувачів ЗВО, уможливорюючи гнучкі навчальні траєкторії; урахує та використовує різні засоби надання освітніх послуг; гнучко використовує різноманітні педагогічні методи; сприяє взаємній повазі в суб'єкт-суб'єктних відносинах «студент-викладач»; має належні процедури для розгляду скарг здобувачів¹⁶).

4. Процес професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності повинен бути професійно орієнтованим і ґрунтуватися на основі дуальної форми здобуття освіти відповідно до освітніх рівнів бакалавра і магістра.

Важливо відрізнити дуальну освіту від традиційного проходження практики здобувачів. Водночас дуальна форма здобуття освіти не повинна абсолютизуватися. Необхідно розуміти, в яких межах ефективна дуальна форма здобуття освіти. Крім того, дуальна освіта спрямована лише на адаптацію здобувача освіти до першого робочого місця, яке відповідає кваліфікації, яку він отримує. Цілком очевидно, що переважна більшість сучасних здобувачів освіти неодноразово змінюватиме роботу, професію та види діяльності протягом свого тривалого трудового життя. Завданням закладу вищої освіти є набуття

¹⁵ Желюк Т. Л. Політика генерування нових знань як домінанта динамічного розвитку національної економіки. URL: http://www.confcontact.com/20100916/gu_zhel.htm/

¹⁶ Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). URL: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-andguidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf

здобувачем освіти компетенцій, які дозволять адаптуватися до різноманітних економічних і технологічних змін¹⁷.

У Законі України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору¹⁸.

5. Оптимізація професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації повинна здійснюватися в умовах розвиненого інформаційно-комунікаційного освітнього середовища закладу вищої освіти, застосування Інтернет-технологій, електронного навчання й комунікаційних мереж (глобальних, національних, локальних)¹⁹.

Відомо, що основу професійної підготовки здобувачів у закладах вищої освіти становлять не тільки спеціальні знання, а й система певних особистісних якостей, на розвиток яких впливають тенденції та закономірності переходу в інформаційно-інтелектуальне суспільство. Цей перехід детермінує практичні завдання створення й використання інформаційних ресурсів, надання інформаційних послуг, розробки механізмів інформаційної безпеки, що обумовлює необхідність наукового переосмислення сутності інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

Практичними напрямками реалізації концепції професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища є: зміцнення здоров'я через правильний фізичний розвиток; формування потреби в заняттях фізичною культурою; розвиток і вдосконалення рухових якостей; формування соматичного складника здоров'я (виховання культури харчування, дотримання режиму дня тощо); виховання потреби досягнення емоційної стабільності; розвиток навичок саморегуляції; розуміння цінності здоров'я у всіх аспектах його вияву; розвиток

¹⁷ Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (проект). Міністерство освіти і науки України, 2017. URL: <http://education-ua.org/ru/draft-regulations/1086-kontseptsiya-pidgotovki-fakhivtsiv-za-dualnoyu-formoyu-zdobuttya-osviti/>

¹⁸ Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09. 2017 зі змінами 2024. URL: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu#google_vignette

¹⁹ Базильчук О. В., Сущенко Л. П. Концепція професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до роботи з відновлення здоров'я спортсменів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 1 (75). С. 162–173. DOI 10.24139/2312–5993/2018.01/162-173

мотивації до моральної поведінки як основи психічного та соціального здоров'я.

Таким чином, на нашу думку, процес професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації слід розглядати не лише як окрему складову системи підготовки дипломованих спеціалістів, а й як форму навчання молоді, що базується на її індивідуальних потребах у набутті певних знань, формуванні вмінь і навичок, особистісному та професійному зростанні.

Адже створення оптимальних умов для життєдіяльності людей, які потребують відновлення втраченого контакту з навколишнім середовищем, корекції та подальшої психолого-педагогічної реабілітації, трудової адаптації та інтеграції в суспільство є одним із першочергових державних завдань.

2. Формування здоров'язбережувального освітнього середовища як аспекту діяльності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації закладу вищої освіти

Діяльність сучасного закладу вищої освіти має вимірюватися не лише якістю освіти, а й безпекою і захищеністю здобувачів, турботою про їх здоров'я.

Згідно Конституції України людина, її життя і здоров'я визнаються найвищою соціальною цінністю. Відповідно до «Державних вимог щодо процесу підготовки майбутніх фахівців» одним із важливих завдань сучасної освіти є «виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян, як найвищої цінності, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я молоді»²⁰.

Враховуючи зниження рівня життя в Україні, внаслідок повномасштабного військового вторгнення Росії, погіршення екологічних умов, скорочення медичних і соціальних державних програм на перший план виступають проблеми фізичного здоров'я сучасної молоді. У загальному комплексі умов, які визначають рівень здоров'я сучасних здобувачів вищої освіти, першочергового значення має їх здоровий спосіб життя²¹.

²⁰ Коцур Н. І. Здоров'язберігальні технології у процесі підготовки майбутніх фахівців. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. 2011. № 21. С. 126.

²¹ Лук'янова О. М. Медико-соціальні аспекти збереження здоров'я студентів, забезпечення їхнього гармонійного фізичного та інтелектуального розвитку. *Журнал АМН України*. 2001. Т.7, № 3. С. 409.

Зосереджуємо увагу на важливості питання здоров'язбереження серед здобувачів закладів вищої освіти за напрямком реабілітації. Саме прагнучи стати реабілітологами і оберігати і відновлювати здоров'я інших, майбутні фахівці з фізичної реабілітації повинні бути, свого роду, прикладом щодо збереження та зміцнення здоров'я. Тому, одним із завдань закладу освіти є забезпечення кваліфікованої турботи про зміцнення і збереження фізичного і психічного здоров'я здобувачів вищої освіти, а також важливими є завдання навчити їх піклуватись про особисте здоров'я.

Здоров'язбережувальна діяльність фахівців фізичної реабілітації закладів освіти передбачає створення здоров'язбережувального середовища, що потребує осучаснення освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фахівців (бакалаврів, магістрів) з фізичної реабілітації у закладах вищої освіти. Спрямованість даного процесу направлена на формування особистості, здатної творчо, змістовно і професійно виконувати роль координатора, організатора та менеджера у напрямку реабілітаційно-оздоровчої діяльності та формування в учасників освітнього процесу ціннісного ставлення до збереження здоров'я, раціонального способу функціонування організму²².

Протягом усього існування людства пріоритет проблеми здоров'я завжди набував національного значення. У сучасних умовах розвитку суспільства, що характеризується техногенним навантаженням на природу, глобальним погіршенням навколишнього середовища, загостренням суперечностей між результатами людської діяльності та закономірностями розвитку природи, питання здоров'язбереження є дуже актуальним. У вирішенні цієї принципової проблеми велике значення має оздоровча діяльність сучасного закладу освіти. Необхідно створити відповідні умови, досягти органічного поєднання освітнього та оздоровчого процесів. Свідома оцінка власних успіхів, грамотний вибір і визначення життєвих цілей особистістю, що розвивається, є основою ефективного впровадження здоров'язбережувальних технологій. Зосередимо свою увагу на створенні безпечних і нешкідливих умов, які б сприяли формуванню гармонійно розвиненої, фізично досконалої особистості з відповідальним ставленням до свого здоров'я та здоров'я оточуючих²³.

²² Джуринський П. Б., Харасанджянц О. Г. Понятійний контент зі здоров'язбережувальної діяльності фахівців із фізичної культури і спорту. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 3 (144), Одеса. 2023. С. 91. URL: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2023-3-14409>

²³ Кутасевич В. Д. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в школі. *Формування інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища: досвід проектування і реалізації: матеріали круглого столу* / упоряд. Н. А. Поліщук. Луцьк: ВІППО, 2018. С. 33.

Проблемі створення здоров'язбережувального освітнього середовища, що сприяє здоров'язбереженню здобувачів закладу освіти, присвячені наукові праці Т. І. Бережної, О. М. Волошиної, О. О. Єжової, Л. І. Іванової, В. І. Кириченко, О. І. Міхеєнко, В. М. Оржеховської, Т. Є. Федорченко та ін.

Здоров'язбереження стає стрижневою категорією багатьох науково-педагогічних досліджень початку ХХ ст. (Н. А. Башавець, Л. О. Белова, В. П. Горащук, М. В. Гриньова, Б. Т. Долинський, Л. І. Іванова, В. М. Лелека, С. А. Нікитенко, М. І. Сентизова та ін.). Узагальнення поглядів дослідників на сутність здоров'язбереження, наш власний досвід дозволяють визначити здоров'язбереження як педагогічний процес, спрямований на збереження і зміцнення здоров'я тих, хто навчається, формування мотивації на дотримання здорового способу життя, свідомого, відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я довколишніх. Тобто здоров'язбереження в освітньому процесі – це діяльність, спрямована на збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я його суб'єктів. Здоров'язбереження є результатом впливу педагогічних чинників освітнього процесу на збереження здоров'я його суб'єктів. Б. П. Джуринський вважає, що «здоров'язбережувальне освітнє середовище» – цілеспрямована, професійно створена система дидактичних умов, що сприяє формуванню знань, умінь і навичок, розвитку творчого мислення та ціннісного ставлення до здоров'я і довкілля з урахуванням сприятливих фізичних, емоційних, інтелектуальних, соціальних і духовних факторів²⁴.

Науковець Л. І. Іванова тлумачить поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище» як сукупність антропогенних, природних, культурних чинників, що сприяють задоволенню людиною власних потреб, здібностей, можливостей збереження здоров'я, взаємодії учнів і вчителя, результатом якого є засвоєння знань, умінь, навичок, способів творчої діяльності, системи цінностей і збереження здоров'я учасників освітнього процесу²⁵.

В. М. Оржеховська у своїй науковій праці зазначає, що поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище» – це взаємозв'язок факторів, які сприяють розвитку особистості здобувачів освіти, формуванню потреби у здоровому способі життя через організацію простору навчання та вільного часу, залучення до моральних і

²⁴ Джуринський П. Б. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2013. С. 30.

²⁵ Іванова Л. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленнями у стані здоров'я: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ. 2014. С. 19.

екологічних цінностей, психологічний захист фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я учнів, попередження асоціальних станів²⁶.

Здоров'язбережувальне освітнє середовище вчені трактують як сукупність антропогенних, природних, культурних факторів, які сприяють задоволенню людиною власних потреб, здібностей, можливостей збереження здоров'я та впровадження здоров'язбережувального навчання як процесу взаємодії суб'єктів навчання, результатом якого є засвоєння знань, умінь, навичок, способів творчої діяльності, системи цінностей і здоров'язбереження²⁷.

Враховуючи вище сказане, освітнє середовище, в основі якого лежать принципи збереження та зміцнення здоров'я здобувачів закладу та стимулювання позитивних процесів фізичного, інтелектуального, розумового та духовного розвитку особистості, назвали здоров'язбережувальним, а показниками його якості в системі освіти є динаміка стану здоров'я майбутніх фахівців, рівень підготовки та освіти. Рівень професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язберігаючого освітнього середовища є пріоритетною складовою успішності закладу вищої освіти, ефективності використання нових засобів навчання, що сприяють збереженню здоров'я здобувачів і відповідають вимогам часу.

Здоров'язбережувальне освітнє середовище закладу освіти в загальному розумінні – це дотримання санітарно-гігієнічних норм, повітряного та світлового режимів та інше у всіх сферах організації життєдіяльності здобувачів в закладі вищої освіти. Одним із завдань закладу освіти є забезпечення кваліфікованої турботи про зміцнення і збереження фізичного і психічного здоров'я здобувачів. Для того, щоб здобувач закладу освіти зміг попіклуватись про своє здоров'я, фізичний розвиток, потрібно виробити в нього свідоме ставлення до життя як найвищого дару природи, пріоритету здоров'я як найважливішої людської цінності і здорового способу життя як фактора збереження та зміцнення її здоров'я, необхідною умовою цього є створення здоров'язбережувального середовища²⁸.

²⁶ Оржеховська В. М. Здоров'язбережувальне навчання і виховання: проблеми, пошук. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 4. С. 30.

²⁷ Калінічева Г. І. Худолей В. Ю., Чікарькова М. Ю. Університет у сучасному суспільстві: місія, проблеми, виклики: *колективна монографія*. Чернівці: ЧНТУ. 2019. С. 162..

²⁸ Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального середовища дошкільного навчального закладу: *матеріали обл. Інтернет-конф.* Черкаси: Вид-во ОПОПП, 2016. С. 41.

На нашу думку, процес створення здоров'язбережувального освітнього середовища у закладі вищої освіти можна визначити як комплекс змін традиційної системи, націлених на підвищення ефективності діяльності щодо збереження і зміцнення життєздатності всіх учасників освітнього процесу у взаємозв'язку з корекцією їхньої внутрішньої картини здоров'я.

Як свідчать дослідження Н. А. Башавець, здоров'язбережувальне середовище закладу вищої освіти охоплює комплекс взаємопов'язаних санітарно-гігієнічних, медико-соціальних, психолого-педагогічних умов, що сприяють формуванню здорового способу життя, збереженню здоров'я здобувачів і викладачів під час освітнього процесу. Науковець зазначає, що вища освіта є останньою ланкою освіти перед професійною діяльністю фахівця, тому, поки здобувачі оволодівають спеціальністю фізичного реабілітолога, треба завдяки цілеспрямованому педагогічному впливові націлити їх на формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації, щоб сформувати їх настанову та потребу у здоров'язбереженні, яка буде світоглядною основою самореалізації в їхній подальшій професійній та більш продуктивній особистій життєдіяльності²⁹.

Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності повинна враховувати причинно-наслідкові зв'язки і залежності, які проявляються у формі провідних тенденцій та визначають стратегію цього процесу, серед яких:

– *гуманізація* – залежність процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувального освітнього середовища у закладі вищої освіти від ступеня спрямованості освітнього процесу на особистість здобувача вишу, орієнтацію на особистісну компоненту професійної підготовки;

– *фундаменталізація* – перерозподіл пріоритетів змісту професійної підготовки із вузькоспеціальних, спеціалізованих компонентів знань на загальнонаукові і загальноспеціальні, які є основою професіоналізму майбутніх фахівців з фізичної реабілітації;

– *гуманітаризація*, яка викликана зміною ролі вищої школи як соціального інституту, який сьогодні покликаний готувати широкоосвічених особистостей з високим рівнем загальної культури, активною громадською позицією;

²⁹ Башавець Н. А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*. 2011. № 1-2. С. 215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/punpu_2011_1-2_38

– така тенденція означає необхідність *підвищення загальнокультурного рівня* майбутніх фахівців з фізичної реабілітації;

– *імператив неперервності освіти*, який корінним чином змінює роль вищої школи, цілі її діяльності і функції, парадигму освіти «на все життя» на освіту «через все життя»;

– *міждисциплінарний та інтернауковий характер знань* в сучасних освітніх системах, зумовлений системністю і глобальністю соціальних та професійних проблем, переважно синтетичним характером розвитку сучасної науки і практики;

– *інтелектуалізація*, яка реалізується через форми проблемного, активного, розвивального навчання, в діяльнісному підході та інших формах навчальної діяльності, яка має методичний базис, складений пріоритетом стимулювання інтелектуальної діяльності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації;

– *динамізація* – необхідність перманентного реагування системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації на всі зміни соціально-професійної практики, а також на прогресивні зміни внутрішніх сторін діяльності вищої школи, яка передбачає постійне трансформування змісту освіти, методичного апарату та інших характеристик її діяльності³⁰.

Під час професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища особлива увага приділяється таким проблемам, як: закономірності розвитку і саморозвитку людини; суб'єктивні та об'єктивні фактори, що сприяють і перешкоджають збереженню здоров'я; самоосвіта, самоорганізація і самоконтроль у галузі збереження здоров'я; самовдосконалення, самокорекція і самоорганізація своїх вчинків і дій під впливом нових вимог професії, суспільства, розвитку науки, культури; усвідомлення своїх здібностей і можливостей, переваг і недоліків своєї діяльності із здоров'язбереження.

У змісті цього процесу домінує формування орієнтації на збереження здоров'я через систему переконань, норм, правил, ідеалів, соціально значущих відносин, установок, мотивів, способів і правил здоров'язбережувальної поведінки. З урахуванням викладених позицій ми визначили взаємовплив сучасних тенденцій функціонування вищої школи на формування вимог щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (рис. 1).

³⁰ Белікова Н. О. Концептуальні підходи до формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2012. № 1. С. 18..

Вищезазначений педагогічний процес, його мета, завдання, зміст, форми і методи обумовлені соціально-економічними потребами суспільства у здорових, працездатних фахівцях.

Тобто в цілісному педагогічному процесі заняття з теоретико-гуманітарного циклу, а саме: педагогіки, медицини, психології, біології, гігієни, культурології, фізичного виховання та створене здоров'язбережувальне освітнє середовище мають освітньо-розвивальний характер і спрямовані на отримання особистісно-свідомого (високого) рівня культури здоров'язбереження, як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

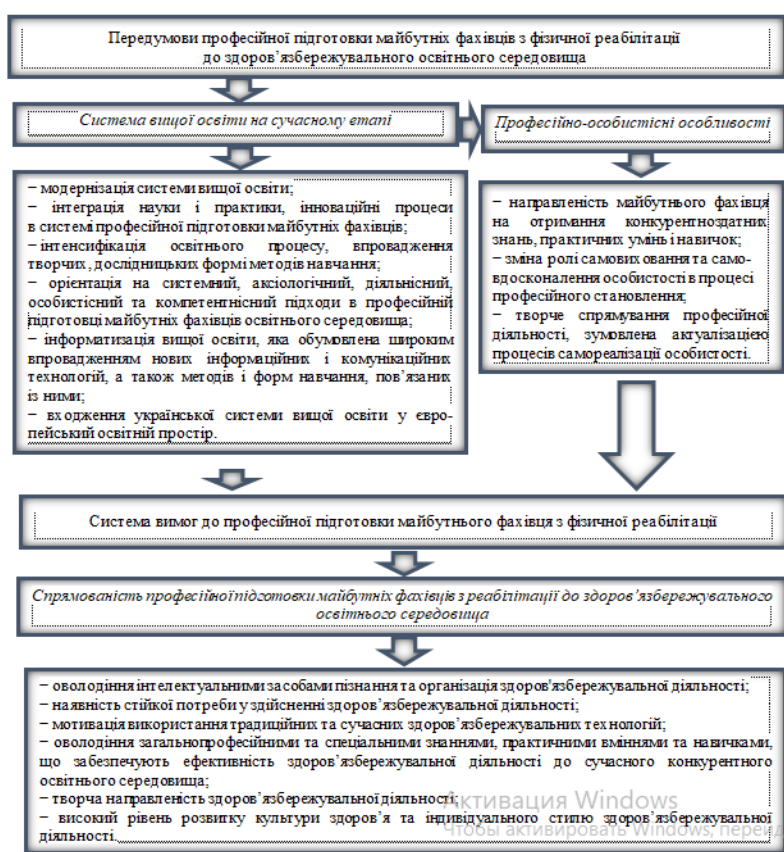

Рис. 1. Взаємовплив сучасних тенденцій функціонування вищої школи на формування вимог щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації

Зокрема, забезпечення здоров'язбережувального середовища для здобувачів з метою подальшого формування у них здоров'язбережувальної компетентності передбачає вирішення таких основних завдань: упровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес; раціональна організація освітнього процесу; гігієнічний контроль інноваційних методів і засобів навчання та виховання. Здоров'язбережувальне виховання в умовах університетської освіти повинно здійснюватися на всіх рівнях від ректора до здобувача закладу вишу. Суб'єктами управління цього процесу будуть виступати: ректор (ціннісно-методологічний рівень); проректор, декан (організаційно-педагогічний); завідувач кафедри, професор (технологічний); доцент (методичний); викладач, куратор (психолого-педагогічний); здобувач (рефлексивний).

Головним призначенням професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до формування здоров'язбережувального освітнього середовища є організація практичної діяльності, спрямованої на виявлення рухових дисфункцій та визначення рухового потенціалу для подальшого відновлення порушених функцій організму особистості засобами фізичної терапії та реабілітації, в тому числі технічними та біотехнічними. Але слід звернути увагу на те, що під час проведення реабілітації необхідно, в якійсь мірі, проводити й інші види терапії (трудова, соціальна, психолого-педагогічна), тому, повний курс з фізичної реабілітації можливий лише за умови комплексного підходу у використанні здобутих знань та вмінь здобувачами закладу вищої освіти реабілітологічного профілю. Адже професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації виходить за рамки традиційної педагогічної діяльності, об'єднуючи в собі як мінімум три великих галузі знань: фізичну культуру, медицину, спеціальну (корекційну) педагогіку, які спрямовані на досягнення однієї мети – сприяння життєдіяльності особистості з обмеженими можливостями в її соціальній адаптації та інтеграції засобами фізичної реабілітації³¹.

ВИСНОВКИ

1. Модернізація української освіти та психолого-педагогічні дослідження актуалізують питання про необхідність пріоритетності завдань зміцнення здоров'я нації, зниження її захворюваності через формування мотивації до здорового способу життя, створення у закладах вищої освіти певних умов для ефективного здійснення здоров'язбережувальної діяльності всіх учасників освітнього процесу.

³¹ Мухін В. М. Фізична реабілітація: підручник : 3-тє вид., переробл. та доповн. К.: Олімп, л-ра, 2009. С. 480.

2. Освітнє середовище, що ґрунтується на засадах збереження, зміцнення здоров'я та стимулювання позитивних процесів фізичного, інтелектуального, розумового, духовного розвитку особистості, називають здоров'язбережувальним, а показниками його якості в системі освіти – динаміку здоров'я, статус претендентів, рівень їх підготовки та освіти.

3. Діяльність вищої освіти щодо збереження та зміцнення здоров'я здобувачів вважається повноцінною та ефективною лише тоді, коли здоров'язбережувальні та здоров'язформуючі технології повноцінно й професійно поєднані в єдину систему.

4. Здоров'язбережувальна діяльність у вищій освіті реалізується на філософсько-педагогічному, психофізіологічному, соціальному, екологічному, медико-біологічному підходах, що передбачає участь всіх учасників освітнього процесу, спрямовану на психофізичну та соціальну їх адаптацію, з використанням спеціального комплексного технологічного підходу.

АНОТАЦІЯ

У сучасних умовах все більш зростає попит на висококваліфікованих, компетентних і конкурентноспроможних на ринку праці фахівців з галузі реабілітології, які ефективно відновлюють здоров'я різних верств населення. У зв'язку з цим основними цінностями особистості реабілітованої людини завжди залишаються її особистісний розвиток, максимальне відновлення фізичного, психічного та морального здоров'я, порушеного у людини внаслідок тих чи інших (іноді драматичних) обставин. Здоров'язбережувальне освітнє середовище – виступає як категорія, в якій втілюються та закріплюються досягнення здорового способу життя в напрямку оздоровчо-реабілітаційної роботи, їх розуміння, вмиле використання, засвоєння та застосування в практичній діяльності, що сприяє ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Саламатов П. В. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до навчання плавання дітей в оздоровчому таборі. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Педагогічні науки*. 2016. № 2. С. 69–73.

2. Гаркуша С. В. Концептуальні засади формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язбережувальних технологій: передумови, проблеми, мета і

завдання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт.* 2016. Вип. 136. С. 40–44.

3. Реформа освіти та науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>

4. Дубасенюк О. А. Актуальні проблеми професійної освіти: навчально-методичний посібник Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 352 с.

5. Долинний Ю. О. Концептуальні основи підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки».* 2017. Вип. № 15. С. 42 – 47.

6. Андрущенко В. П., Бондар В. І. Модернізація педагогічної освіти в контексті викликів XXI століття. *Європейські педагогічні студії.* 2015. Вип. 5–6. С. 54–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/epc_2015_5-6_8.pdf

7. Лянной Ю. О. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 674 с. URL: <http://enpui.npu.edu.ua/handle/123456789/15165.pdf>

8. Калінічева Г. Вища освіта України в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Українознавчий альманах.* Київ: КНУ ім. Т. Шевченка. 2014. Вип. 17. С. 146–149.

9. Чернишова Р. Є., Гузій Н. В., Ляхоцький В. П. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти. Київ: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти». 2014. 230 с.

10. Калінічева Г. І. Худoley В. Ю., Чикарькова М. Ю. Університет у сучасному суспільстві: місія, проблеми, виклики: колективна монографія. Чернігів: ЧНТУ. 2019. 252 с.

11. Фастівець А. В. Теорія і практика підготовки фахівців з фізичної терапії та ерготерапії у процесі вивчення природничих дисциплін: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Полтава. 2024. 45 с. URL: http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/03/referat_25.03.20241.pdf

12. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 р. № 1155-р «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року».

13. Навчайся в Європі. Освітні програми, гранти та стипендії Європейського Союзу та держав-членів ЄС. URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/education-ineu_uk.pdf/.

14. Желюк, Т. Л. Політика генерування нових знань як домінанта динамічного розвитку національної економіки. URL: http://www.confcontact.com/20100916/gu_zhel.htm/

15. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). URL: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-andguidelines_for_qa_in_the_hea_2015.pdf

16. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (проект). Міністерство освіти і науки України, 2017. URL: <http://education-ua.org/ru/draft-regulations/1086-kontseptsiya-pidgotovki-fakhivtsiv-za-dualnoyu-formoyu-zdobuttya-osviti/>

17. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09. 2017 зі змінами 2024. URL: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu#google_vignette

18. Базильчук О. В., Сущенко Л. П. Концепція професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до роботи з відновлення здоров'я спортсменів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 1 (75). С. 162–173. DOI 10.24139/2312–5993/2018.01/162-173

20. Коцур Н. І. Здоров'язберігальні технології у процесі підготовки майбутніх фахівців. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. 2011. № 21. С. 124–128.

21. Лук'янова О. М. Медико-соціальні аспекти збереження здоров'я студентів, забезпечення їхнього гармонійного фізичного та інтелектуального розвитку. *Журнал АМН України*. 2001. Т.7, № 3. С. 408–417.

22. Джуринський П. Б., Харасанджианц О. Г. Понятійний контент зі здоров'язбережувальної діяльності фахівців із фізичної культури і спорту. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 3 (144), Одеса. 2023. С. 90–95. URL: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2023-3-14>

23. Кутасевич В. Д. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в школі. *Формування інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища: досвід проектування і реалізації* : матеріали круглого столу / упоряд. Н. А. Полі-шук. Луцьк: ВІППО, 2018. С. 32–39.

24. Джуринський П. Б. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2013. 43 с.

25. Іванова Л. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями

звідхиленнями у стані здоров'я: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 40 с.

26. Оржеховська В. М. Здоров'язбережувальне навчання і виховання: проблеми, пошук. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 4. С. 29–31.

27. Калінічева Г. І. Худoley В. Ю., Чікарькова М. Ю. Університет у сучасному суспільстві: місія, проблеми, виклики: *колективна монографія*. Чернігів: ЧНТУ. 2019. 252 с.

28. Сучасні підходи до створення здоров'язбережувального середовища дошкільного навчального закладу: *матеріали обл. Інтернет-конф.* Черкаси: Вид-во ОПОПП, 2016. 70 с.

29. Башавець Н. А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів. *Науковий вісник Південно-українського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*. 2011. № 1-2. С. 212–222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/punpu_2011_1-2_38

30. Белікова Н. О. Концептуальні підходи до формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2012. № 1. С. 17–21.

31. Мухін В. М. Фізична реабілітація: підручник : 3-тє вид., переробл. та доповн. К.: Олімп, л-ра, 2009. 488 с.

Information about the author:

Bielkova Tetyana Oleksandrivna,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Doctoral Student of the Department of Pedagogy,

Faculty of Pedagogy,

specialty: «015 Vocational education»

Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov

9, Pyrogoва St, Kyiv, 02000, Ukraine